

می‌شود زندگی را هدیه داد

Life can be given as a gift

مهدي مددی قلعه زو

دانشآموخته‌ی کارشناسی ارشد عمران- محیط‌زیست موسسه‌ی آموزش عالی اسرار مشهد

mhdi.madadi@gmail.com

چکیده

در ایران روزانه ۷ تا ۱۰ نفر از هموطنان عزیzman به علت نرسیدن عضو پیوندی جان خود را از دست می‌دهند. این در حالی است که سالیانه به طور میانگین حدود ۳۰۰۰ نفر دچار مرگ مغزی می‌شوند که قابلیت اهدای عضو را دارند. تنها ۱۰۰۰ نفر در سال عضو اهدا می‌کنند. فردی که دچار مرگ مغزی شده است، هرگز به زندگی باز نخواهد گشت. آنچه باعث می‌شود خانواده‌ها به اهدای عضو رضایت دهند، آگاهی کافی در مورد مرگ مغزی است، مرگی که می‌تواند زندگی را هدیه دهد. نابودی کامل سلول‌های مغز به علت ورم مغز، توقف خون‌رسانی و نرسیدن مواد مغزی و اکسیژن به مغز در اثر مسدود شدن رگ‌هایی که از قلب به مغز می‌رسند باعث مرگ مغزی می‌شود. مرگ مغزی با کما نفاوت دارد. در کما تنها سلول‌های مغز دچار اختلال عملکرد می‌شود اما در مرگ مغزی تمامی سلول‌ها نابود می‌شوند و چیزی جز توده‌ی خمیری شکل لرج باقی نمی‌ماند. پس از تأیید مرگ مغزی توسط پزشکان متخصص باید سریع تر تصمیم به اهدای عضو گرفت تا بتوان جان انسان یا انسان‌هایی را از مرگ نجات داد. مرگ مغزی مرگی است که می‌تواند زندگی بخش باشد.

وازگان کلیدی: مرگ مغزی، اهدای عضو، کما، نجات انسان، نوع دوستی، انجمن اهدای عضو

مقدمه

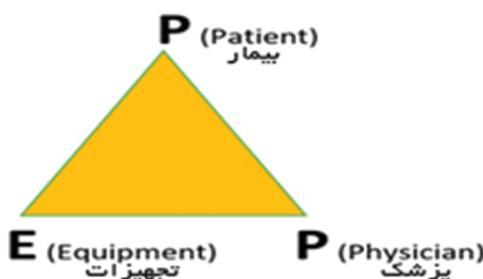
دنیا دارد. بسیاری از خانواده‌ها که عزیزانشان دچار مرگ مغزی می‌شوند، یا بهطور کامل در خصوص مرگ مغزی اطلاعاتی ندارند یا کم‌اطلاع هستند. در نظام سلامت مثالی وجود دارد که به آن سه‌ضلعی سلامت می‌گویند.

همان‌گونه که در تصویر ۱ مشاهده می‌کنید اصلاح مثلث نظام سلامت عبارت‌اند از:

- بیمار
- پزشک
- تجهیزات

خداوند در آیه‌ی ۳۲ سوره مائدہ می‌فرماید: هر کس جان انسانی را از مرگ نجات دهد، مانند این است که جان تمام انسان‌های را نجات داده است^۱ (۱). همه‌ی آدم‌ها می‌توانند قهرمان باشند، حتی شاید قهرمان تر از اسطوره‌ها. باید با هم در مورد مرگ مغزی و اهدای عضو بیشتر بدانیم. در ابتدا باید بدانیم که چرا اهدای عضو مهم است؟

طبق آخرین آمار تارنامی رسمی انجمن اهدای عضو ایرانیان^۲ در حال حاضر حدود ۲۵,۰۰۰ نفر در انتظار پیوند عضو هستند. روزانه از این تعداد بین ۷ تا ۱۰ نفر جان خودشان را از دست می‌دهند، یعنی حدود ۳,۰۰۰ نفر در سال. این در حالی است که سالیانه ۵ تا ۸ هزار نفر از هموطنانمان را به دلیل مرگ مغزی از دست می‌دهیم که ۲ تا ۴ هزار نفر از این عزیزان عضو قابل‌آهدا دارند؛ اما خانواده‌ی کمتر از ۱,۰۰۰ نفر از این عزیزان تصمیم به اهدای عضو می‌گیرند (۲). سؤال اینجاست که چرا کمتر از هزار نفر؟ آیا تجهیزات کافی وجود ندارد یا پزشک مجرب نداریم؟ بد نیست بدانیم که ایران از نظر آمار اهداکنندگان عضو دارای رتبه‌ی اول در آسیا است و تمامی پیوندهای اعضای حیاتی با نتایج خوب انجام می‌شود. باید این را هم بدانیم که عمل اهدای عضو در ایران کاملاً رایگان است و بیمارستان نمایزی شیراز با بیش از ۷۰۰ پیوند کبد رتبه‌ی اول تعداد پیوند کبد در یک مرکز را در

تصویر ۱. سه‌ضلعی نظام سلامت

^۱ من أَخْلَى ذَلِكَ كَيْتَبْنَا عَلَىٰ يَتَّسِعُ إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَانَمَا قَتْلُ النَّاسِ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَنَّهُمْ رَسْلًا بِالْبُشْرَىٰ بِهِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمْشُرُوفُونَ

^۲ www.ehdacenter.ir

هنگامی که به صورت مصنوعی به گرده پیشاپنگ اکسیژن رسانده شود، این گرده الکتریسیته ایجاد می‌کند و باعث ضربان قلب می‌گردد. این اتفاق حتی با کمک دستگاه تنفس مصنوعی در نهایت می‌تواند تا چهارده روز ادامه پیدا می‌کند.

مرگ مغزی و کما

آیا فردی که دچار مرگ مغزی شده است به زندگی باز می‌گردد؟

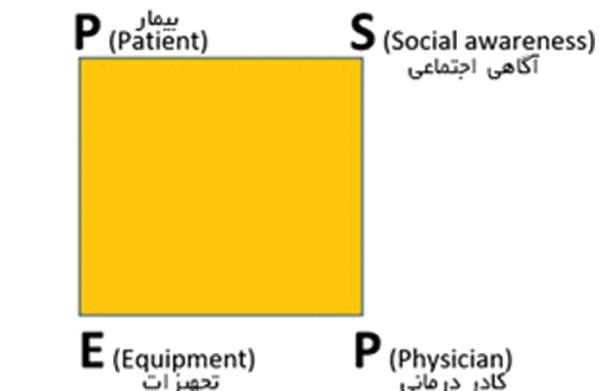
تفاوت مرگ مغزی با کما چیست؟

همان‌گونه که توضیح داد شد در مرگ مغزی تمام سلول‌های مغز ببطور کامل نابود می‌شوند در حالی که در حالت کما سلول‌های مغز دچار اختلال عملکرد می‌شود. کما ممکن است ۱ ساعت تا ۳۰ سال ادامه داشته باشد و ممکن است فرد به کما رفته، به زندگی برگردد یا هرگز به زندگی برنگردد. از لحاظ ظاهری هیچ تفاوتی بین فرد مرگ مغزی شده با فرد به کما رفته وجود ندارد. چهار پزشک متخصص شامل متخصص داخلی مغز و اعصاب، متخصص جراحی مغز و اعصاب، متخصص بی‌هوشی و متخصص داخلی طی معاینه‌های بالینی و آزمایش‌های لازم مرگ مغزی را تأیید می‌کنند.

اهدای زندگی و نجات انسان‌ها

پس از تأیید مرگ مغزی توسط پزشکان متخصص (هیئت چهارنفره)، خانواده فرد مرگ مغزی شده باید به سرعت تصمیم به اهدای اعضاء بگیرند. هنگامی که مرگ مغزی رخ می‌دهد، مغز سمومی را از خود ترشح می‌کند و این سموم به سایر بافت‌ها و اعضای بدن منتقل می‌شود و باعث نابودی بافت‌ها می‌گردد. سرعت در تصمیم‌گیری باعث می‌شود که بافت‌های بیشتر و سالم‌تر را اهدا کرد. لحظه‌به‌لحظه تأخیر در تصمیم‌گیری باعث می‌شود که از تعداد عضوهای قابل اهدا کم شود، به‌گونه‌ای که ابتدا ریه‌ها و سپس قلب از دست می‌روند و سایر اعضاء به ترتیب‌های متفاوت از دست خواهند رفت و در نهایت پس از چند روز عضوی برای اهدا وجود ندارد.

هنگامی که از اهدای عضو صحبت می‌کنیم، یک ضلع به سه ضلعی نظام سلامت اضافه می‌شود که چهار ضلعی اهدای عضو را تشکیل می‌دهد.

همان‌گونه که در تصویر ۲ دیده می‌شود، آگاهی اجتماعی در کبار بیمار، کادر درمان و تجهیزات چهار ضلعی اهدای عضو را تشکیل داده است. آگاهی اجتماعی حلقه‌ی گم‌شده‌ی این اقدام است. تا زمانی که افراد جامعه آگاهی کافی در خصوص اهدای عضو نداشته باشند، نمی‌توانیم جان ۳۰۰۰ نفر از بیماران نیازمند پیوند اعضاء را نجات دهیم (۴ و ۵).

انواع مرگ

در علم پزشکی دو نوع مرگ وجود دارد.

۰. مرگ قلبی

۰. مرگ مغزی

مرگ قلبی همان مرگی است که بسیاری از ما با آن آشنا هستیم، توقف تپش قلب، نداشتن نبض و قطع تنفس از نشانه‌های مرگ قلبی است؛ اما مرگ مغزی چیست؟ شاید دیده باشد که اگر به عضوی از بدن مثل دست ضربه‌ای وارد شود، عضو ورم می‌کند. برای مغز هم همین اتفاق می‌افتد. هنگامی که به سر ضربه‌ای وارد می‌شود مغز نیز ورم می‌کند اما به علت اینکه مغز در جمجمه‌ی سخت و غیر قابل انعطاف قرار دارد، نمی‌تواند به اندازه‌ی کافی ورم کند و این باعث می‌شود که به رگ‌هایی که خون داخل آن‌ها مواد مغزی و اکسیژن را به نرسیدن مواد مغزی و اکسیژن به مغز و ساقه‌ی مغز باعث می‌شود که سلول‌های مغز نابود شوند. سلول‌های مغز تنها سلول‌هایی از بدن انسان هستند که پس از نابودی کامل قابل ترمیم نیستند.

نابودی سلول‌های مغز تا جایی ادامه پیدا می‌کند که در نهایت طی ۳ تا ۵ روز تمام سلول‌ها نابود می‌شوند و دیگر از شکل گردوبی مغز خبری نیست. مغز به توده‌ای خمیری شکل، لزج و متعفن تبدیل شده است. در این زمان فرد دچار مرگ مغزی شده است اما به کمک دستگاه تنفس مصنوعی قفسه‌ی سینه‌ی فرد همچنان بالا و پایین می‌شود. در قلب گرده کوچکی وجود دارد که به آن گرده پیشاپنگ می‌گویند.

تصویر شماره ۳. کارت اهدای عضو

تصویر شماره ۴. اهدای عضو، اهدای زندگی

نتیجه‌گیری

به ذهنم کند حالی ناخوش خطور
بر آنکس که می‌تالد از درد دل
به است دل به او داد، نه بر خاک و گل»

تشکر و قدردانی

با تشکر از آقای دکتر امید قبادی و خانم دکتر کتابیون نجفی زاده رئیس هیئت مدیره انجمن اهدای عضو ایرانیان و خانم دکتر نیلوفر پیروی به خاطر همفکری و راهنمایی سازنده بی‌دیغشان و تشکر از کلیه دوستان انجمن اهدای عضو ایرانیان که در ترویج این کار نیک خالصانه کمک می‌کنند تا انسانی زنده بماند و همه‌ی کسانی که بخشیدند تا دیگران زنده بمانند.

منابع

۱. قرآن مجید
۲. سایت انجمن اهدای عضو ایرانیان WWW.Ehdacenter.ir
۳. زمانی، فرشته (۱۳۹۳). اهدای عضو شروعی دوباره. تهران: کنکاش.
۴. پورکیانی، زیلا؛ کاشی‌پزان جوان، نفیسه؛ خوبان، حسین و باشدور، مهدی (۱۳۹۷). بررسی تأثیر رسانه‌های گروهی بر نگرش شهروندان مشهدی نسبت به اهدای عضو. پژوهی‌های همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران. خانه فرهنگ مشارکتی ایران، تهران، اسفند ۱۳۹۷.
۵. قبادی، امید و نجفی زاده، کتابیون (۱۳۹۷). ۸۵ تکنیک: شیوه‌های اصولی و نوین رویارویی با خانواده‌های افراد مرگ مغزی. تهران: اندیشه‌سرای.

مرگ مغزی فقط یک درصد علت مرگ‌ها را شامل می‌شود، مرگی که می‌تواند زندگی بخش باشد. شاید مرگ مغزی موهبتی باشد از طرف خدا تا بتوان جان انسانی را از مرگ نجات داد. هر فرد دچار مرگ مغزی ۱ تا ۸ عضو حیاتی قبل از اهدا شامل: دو کلیه، دو ریه، قلب، لوزالمعده، روده (کوچک) و کبد دارد که می‌تواند جان انسان یا انسان‌های را از مرگ نجات دهد (۳). لازم است بدانید فردی که دچار مرگ مغزی شده است می‌تواند ۱ تا ۵۳ نفر را با اهدای باقت‌های سلولی مثل تاندون‌ها، قرنيه و ... از معلولیت نجات دهد. با دریافت کارت اهدای عضو، می‌توانیم رضایت قلبی خودمان را از اهدای عضو حتی زمانی که دیگر در این دنیا نیستیم اعلام کنیم. باید توجه داشته باشیم که کارت اهدای عضو جنبه‌ی قانونی ندارد و فقط رضایت قلبی ما را نشان می‌دهد. این کارت به خانواده و بازماندگان کمک می‌کند تا بهتر و سریع‌تر تصمیم بگیرند، تصمیمی که باعث نجات جان انسان یا انسان‌های دیگر خواهد شد. اهدای عضو تنها راهی است که باعث می‌شود اجازه نداد اعضای زندگی بخش به سینه‌ی خاک سپرده شوند. همه‌ی این‌ها زمانی اتفاق می‌افتد که خانواده‌ی عزیزی که دچار مرگ مغزی شده به موقع تصمیم به اهدا بگیرد.

با ارسال کد ملی خود به شماره‌ی ۳۴۳۲ می‌توان عضو انجمن اهدای عضو ایرانیان شد. تا به قول ایمان میرزاei

«اگر مرگ روزی به من چیره شد
سیه پیش چشمم جهان تیره شد
نخشیدم اعضای سالم به گور